

4. Про Концепцію державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України : Указ Президента України від 08.11.2012 № 631/2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/15127.html>.

5. Кримінально-виконавчий кодекс України : Закон України від 11.07.2003 № 1129-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 3/4. – Ст. 21 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/go/1129-15>.

6. Поникаров В. А. Теоретико-прикладные основы организации и осуществления административно-юрисдикционной деятельности в уголовно-исполнительной системе Российской Федерации : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : спец. 12.00.11 «Судебная власть, прокурорский надзор, организация правоохранительной деятельности» [Электронный ресурс] / В. А. Поникаров. – Рязань, 2009. – Режим доступа : <http://www.dissercat.com/content/teoretiko-prikladnye-osnovy-organizatsii-i-osushchestvleniya-administrativno-yurisdiktsionno#ixzz2Yxd4C64F>

УДК 342.951: 351

В.З. Дитюк

начальник УМВС України на Львівській залізниці

ТЕРОРИСТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ НА ОБ'ЄКТАХ ТРАНСПОРТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ У КОНТЕКСТІ ПОДІЙ НА СХОДІ УКРАЇНИ: АНАЛІЗ ПРОЯВІВ

У статті розглядаються питання аналізу терористичної діяльності на об'єктах інфраструктури транспорту у контексті подій на сході України. Визначаються етапи розвитку терористичної активності сепаративних організацій, дається характеристика тактики дій терористичних організацій на об'єктах транспорту як форми військових дій – збройної боротьби, відмінної від класичного сприйняття філософією і логікою ведення бойових дій. Протидія тероризму розглядається як процес попередження терористичних загроз, що виникають.

Ключові слова: *тероризм, терористична діяльність, інфраструктура транспорту, тактика протидії, збройна боротьба.*

В статье рассматриваются вопросы анализа террористической деятельности на объектах инфраструктуры транспорта в контексте событий на востоке Украины. Определяются этапы развития террористической активности организаций сепаратистов, дается характеристика тактики действий террористических организаций на объектах транспорта как формы военных действий – вооруженной борьбы, которая отличается от классического восприятия философией и логикой ведения боевых действий. Противодействие терроризму рассматривается как процесс предупреждения возникающих террористических угроз.

Ключевые слова: *терроризм, террористическая деятельность, инфраструктура транспорта, тактика противодействия, вооруженная борьба.*

The article deals with the issues of terrorist activity carrying out on the objects of transport infrastructure. Terrorist activity is a socio-destructive form of military activity aimed at undermining or weakening of the state, directed against the system of social relations to achieve political goals by forcing public authorities to execute certain political demands using depression psychological factors; it is a qualitatively new and specific form of terrorism.

Transport terrorism is a specially organized violence aimed at the implementation of extremist ideology in the atmosphere of fear, which is carried out by extremely aggressive subjects with the use of transport facilities or on the transport objects as a complex infrastructure of the modern society.

The content transport terrorism includes destructive intents and actions implemented by certain individuals, groups and organizations to achieve their antisocial purposes aimed at destabilizing the social life by means of large-scale terrorist attacks at the transport to intimidate people, to destruct vital social facilities and to provoke chaotic changes in various public and government agencies.

Terrorism is a social and destructive phenomenon which is defined as the motivate, purposeful actions of one against the other in order to achieve political, economic, ideological and other favorable results for the initiator of terrorism that leads to qualitative changes in all spheres of life at the individual, group or community level, and that is characterized as a form of war manifestation. Terrorism includes both single and multiple actions that cause fear and terror with motivated violent acts leading to destabilization of various aspects of society, that are characterized by such features as a scalability, a variety of used means, a high degree of public danger.

The social consequences of war and terrorism, the presence of common features of terrorism with war or the use of terrorism as a formal reason for making aggression – shelling Ukrainian territory from the territory of Russia – give the opportunity to define modern terrorism in the east as the manifestation of an undeclared war.

Key words: *terrorism, terrorist activity, transport infrastructure, combating tactics, armed struggle.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку однією з реальних і масштабних загроз людству є тероризм. Якісно новий етап в дослідженні феномена тероризму настав тоді, коли він став розглядатися як глобальна проблема сучасності. Посилення тероризму в різних його формах становить реальну загрозу конституційним основам державного та суспільного ладу, правам і свободам громадян, державній та громадській безпеці, державному суверенітету та територіальній цілісності України. Тероризм зазіхає на основне право людини – право на життя. Усвідомлення суспільної небезпеки тероризму актуалізувало діяльність законодавця з формування нормативно-правової бази, спрямованої на протидію цьому злу. Разом з тим у вітчизняній науці адміністративного права слабо розроблені базисні питання, що визначають поняття та зміст основ протидії тероризму.

Аналіз досліджень даної проблеми. Різні аспекти терористичної діяльності на транспорті висвітлювались в роботах українських вчених. Зокрема у дослідженнях В. Антипенка, Ю. Іванова, В. Ляценка, М. Рибачука, С. Трофімова [**Метою** статті є аналіз терористичної діяльності сепаратистських організацій на об'єктах транспортної інфраструктури на сході країни.](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nas/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21COLORTERMS=0&S21STR=проблема тероризму на транспорті розглядається в основному в контексті терористичної активності в цілому, серед інших видів і форм терористичного впливу. Міжнародний аспекти проблеми боротьби з тероризмом на транспорті досліджується в працях В. Настюк, П. Біленчука, В. Бруза, Д. Кісова та інших вчених. С. Кондратов, В. Горбулін, О. Бережной, С. Дмитров, О. Меренкова, Т. Медвідь, О. Ващенко, В. Крутов в своїх працях формулюють систему заходів, які організуються державними органами та громадськими організаціями щодо усунення протиріч соціального життя, що викликають терористичну активність. М. Гуцало, С. Коненко аналізують способи, які знижуватимуть терористичну небезпеку для індивідів, формулюють правила безпечної поведінки особистості в умовах терористичної активності. Від діяльності сепаратистських терористичних організацій держава несе значні політичні, економічні та людські втрати. На території Донецької та Луганської областей терористи, використовуючи насильницькі способи, прагнуть до захоплення влади, зміни конституційного ладу і територіальної цілісності держави. Такий стан справ вимагає від державних органів і громадських об'єднань спільного пошуку ефективних форм і методів у боротьбі з тероризмом.</p></div><div data-bbox=)

Виклад основного матеріалу. Терористична діяльність – це соціально-деструктивна форма військової діяльності, спрямована на підрив або ослаблення держави, направлена проти системи суспільних відносин, на досягнення політичних цілей шляхом насильницького примусу органів державної влади на виконання певних політичних вимог з використанням депресивних психологічних факторів, є якісно новою і специфічною формою прояву тероризму.

Особливу загрозу для держави несуть терористичні акти на транспорті. По-перше, все більш зростаюча роль транспорту та всієї інфраструктури суспільства в національній комунікації, впровадження високих технологій призводить до того, що транспорт стає життєво важливою артерією сучасної цивілізації і несанкціоноване втручання, а також нанесення терористичних ударів по ньому здатне привести до катастрофічних наслідків техногенного характеру для всього соціуму.

По-друге, багато терористичних угруповань використовують різні види транспорту в якості несподіваних, порівняно недорогих і високоефективних засобів терористичного впливу на сучасне суспільство.

По-третє, транспорт є засобом міждержавного спілкування і його засоби нині активно використовуються терористичними організаціями для переміщення терористів і доставки необхідного обладнання і зброї для забезпечення їх діяльності.

По-четверте, терористичні акції знаходять підтримку у сусідній країні (Російській Федерації та не отримали осудження на рівні політичного керівництва та громадськості країн СНД), тому що найбільш розвинені в економічному відношенні держави ЄС, на думку більшості населення Росії, нав'язують духовні орієнтири, нівелюючи соціокультурну ідентичність, і це з неминучістю веде до протидії з боку окремої частини народу країни. Транспорт, будучи найбільш яскравим і вельми поширеним символом глобалізації, виступає знаковою мішенню для незгодних з таким станом справ терористів.

По-п'яте, у зв'язку з розвитком науково-технічного прогресу, розширенням доступу до інформаційних технологій люди з екстремістськими поглядами мають можливість нині придбати або виготовити будь-які типи зброї (в тому числі і масового знищення), а також використовувати останні досягнення науки, в тому числі і на транспорті, для виконання своїх задумів.

По-шосте, тероризм на транспорті визначається з точки зору тактики закритістю та конспіративністю. Тактика терористичної діяльності, як багатогранне соціально-правове явище, в політичній системі ДНР, ЛНР є

відносно самостійним елементом управління, підлеглим стратегічним (політичних) цілям, які виступають як специфічний засіб впливу на міжособистісні і групові суспільні відносини у сфері військово-політичної боротьби.

Тероризм на транспорті – це особливим чином організоване насильство, вид соціальної протидії, спрямованої на реалізацію екстремістської ідеології, в атмосфері страху, що викликається діяльністю вкрай агресивних організованих суб'єктів, що проводиться з використанням засобів транспорту чи на об'єктах транспорту як складної інфраструктури сучасного суспільства.

Зміст тероризму на транспорті включає в себе деструктивні наміри і дії, реалізовані певними особистостями, групами та організаціями для досягнення своїх антигромадських цілей, які спрямовані на дестабілізацію життя соціуму за допомогою проведення масштабних терористичних акцій на транспорті для залякування людей, руйнування життєво важливих соціальних об'єктів і викликання хаотичних змін у різних суспільних і державних структурах.

Основними тенденціями сучасного тероризму на транспорті виступають зміни у формах і видах його використання терористами для реалізації своїх деструктивних намірів. Динаміка тероризму на транспорті включає в себе на різних етапах його розвитку (1 – травень, початок червня, 2 – червень, 3 – липень поточного року) трансформацію тероризму на транспорті від простору здійснення теракту, спрямованого на пошкодження (знищення) інфраструктури держави, через демонстративно шантажні дії з метою вимагання політичних поступок з подальшими вдосконаленням тактики терористичної діяльності, яка знаходиться в прямій залежності від правового, матеріально-технічного, інформаційного та іншого забезпечення, підбору, професійного навчання та виховання особового складу, що здійснює терористичну діяльність (людський фактор), активного використання сучасних у науково-технічній сфері озброєнь, більш широкого впровадження технічних засобів, засобів механізації, автоматизації, сигналізації та спостереження, що здійснюється Головним розвідувальним управлінням генерального штабу Збройних сил Російської Федерації, до створення умов до застосування нової неконвенціональної зброї, спрямованої на заподіяння катастрофічних наслідків для суспільства.

Все це дозволяє безперервно міняти і вдосконалювати тактику терористичної та диверсійно-розвідувальної діяльності на об'єктах національної транспортної системи.

Тероризм – це соціально-деструктивне явище, яке визначається як мотивовані цілеспрямовані дії одних проти інших з метою досягнення політичних, економічних, ідеологічних та інших вигідних для ініціатора терористичних дій результатів, що приводить до якісних змін всіх сфер життя суспільства, на індивідуальному, груповому або суспільному рівні, і що характеризується в силу цього як форма прояву війни. Тероризмом є як поодинокі, так і множинні акти, які породжують, мотивованими насильницькими діями страх і жах, що призводять до дестабілізації різних сторін життєдіяльності суспільства характеризуються, як мінімум, такими ознаками, як масштабність, демонстративність, різноманіття використовуваних засобів і високий ступінь суспільної небезпеки.

Війна, кардинально міняє свій характер, пристосовуючись до нинішніх умов. Соціальні наслідки війни та тероризму, наявність спільних рис тероризму з війною, більш того тероризм використовується як формальний привід для здійснення агресії – обстрілу території України з території Російської Федерації, все це дозволило визначити сучасний тероризм на сході як форму прояву неоголошеної війни.

І війна, і тероризм породжують страх як елемент масових потрясінь, який може доходити і до рівня паніки. Разом з тим, ряд відмінних ознак тероризму (наявність незаконних збройних формувань; антигромадський спосіб діяльності вкрай агресивних особливим чином організованих суб'єктів) здійснюється за допомогою безпосереднього насильства чи загрози його застосування; метою виступає дезорганізація суспільного життя (не за допомогою вбивства максимальної кількості людей, а шляхом залякування мирного населення результатами терактів) не дозволяють повністю ідентифікувати його як війну в «класичному» (визначеними міжнародними конвенціями) її розумінні.

Характеристика змістовної сторони східного тероризму як форми прояву війни, його елементів, функцій, класифікації видів і форм, дозволили визначити тероризм на сході як засіб психологічного впливу, обов'язковими компонентами якого є наявність організаційно-управлінської структури, маніпулятивний характер впливу, застосування високотехнологічних вдосконалених засобів для досягнення мети, наявність високого ступеня суспільної небезпеки, в силу яких розглядається як форма прояву війни, що має на меті формування негативного суспільного резонансу і нагнітання паніки, за допомогою яких ДНР і ЛНР впливає на органи влади.

Терористична діяльність на залізничному транспорті України, як предметно-практична сторона діяльності сепаратистів сходу держави, виступає як форма військових дій – збройної боротьби, відмінна від класичного сприйняття філософією і логікою ведення бойових дій.

Ескалація терористичної діяльності зумовлена складним комплексом трансформаційних процесів у військово-політичній діяльності сепаратистів. Крім того, деструктивні тенденції в сепаратистському русі посилюються в умовах ціннісно-нормативної кризи. Відсутність загальної системи управління, єдиної ідеології ведення бойових дій призводить до зростання ізольованості та відчуженості окремих груп і, як наслідок, до зростання кількості терористичних актів на об'єктах інфраструктури залізничного транспорту, де є недостатня інженерно-технологічна укріпленість об'єктів з масовим перебуванням людей обумовлює можливість вчинення терористичних актів.

Відсутність нормативно-правової бази (у відкритих нормативно-правових базах: «Законодавство України», «ПАУ», «Ліга-закон», офіційний веб-сайт Верховної Ради України розділ «Законодавство»), що регламентує процедуру проведення обстеження об'єктів інфраструктури залізничного транспорту на предмет захисту від терористичних актів, не дозволяє достатньо повно і якісно проаналізувати умови, причини та наслідки терористичних актів учинених на Донецькій і Придніпровській залізницях.

Концепції боротьби з тероризмом, затверджена Указом Президента України від 25.04.2013 № 230/2013, План заходів з реалізації Концепції боротьби з тероризмом, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 11.07.2013 № 547-р, відповідний план МВС України не визначають критерії аналізу терористичної діяльності у цілому як соціального явища, та на об'єктах інфраструктури залізничного транспорту і у рухомому складі як його складової [1; 2; 3]. Зазначені документи розглядають протидію тероризму на транспорті, як процес попередження виникаючих терористичних загроз, сприяння вирішенню протиріч в різних сферах суспільства, виступаючих його причинами, яка повинно носити активний, наступальний характер і бути спрямовано, насамперед, на запобігання терористичних проявів на транспорті, водночас не розкриваючи стратегію та тактику профілактичної діяльності.

Проблемна ситуація полягає в тому, що всі об'єкти транспортної інфраструктури повністю захистити неможливо. Для цього потрібні були б кошти, співмірні з вартістю самої транспортної системи, що не може собі дозволити жодна, навіть найбагатша країна. Реально можлива тільки вибіркового захист окремих об'єктів інфраструктури, що дозволяє мінімізувати збиток від потенційних загроз природного, техногенного та терористичного характеру. Вибір об'єктів захисту є складною науково-практичною задачею, від успішного вирішення якої багато в чому залежить ефективність системи забезпечення транспортної безпеки.

Небезпечні об'єкти транспортної інфраструктури в різного ступеня захищені від природних і техногенних катастроф та від терористичних загроз відповідно до вимог, прийнятих у кожному виді транспорту. Однак, як показує сумний досвід в нашій країні і за кордоном, цього захисту виявляється недостатньо для запобігання великих техногенних катастроф і терористичних актів. До теперішнього часу не існує ефективної системи вироблення вимог до захисту об'єктів транспортної інфраструктури на основі моніторингу загроз транспортної безпеки.

Практично відсутні централізована система моніторингу стану транспортної безпеки об'єктів транспортної інфраструктури видів транспорту і система контролю виконання вимог щодо забезпечення транспортної безпеки.

Вирішення цих завдань повинна взяти на себе створювана нині єдина система забезпечення транспортної безпеки країни. Першим кроком на цьому шляху має стати вирішення актуальної наукової проблеми – створення методології, методичного інструментарію і програмних засобів для вироблення вимог щодо забезпечення безпеки об'єктів транспортної інфраструктури та моніторингу повноти та якості виконання цих вимог.

Найбільш раціональним і вже випробуваним в цілому ряді країн шляхом вирішення проблеми є віднесення до категорій об'єктів транспортної інфраструктури за ступенем нанесення потенційного збитку в разі реалізації найбільш небезпечного сценарію терористичної атаки та визначення необхідного ступеня захисту для кожної категорії об'єктів на основі оцінки ризиків порушення їх безпеки. Цей підхід прийнятий в країні, закріплений в документах ДСНС. Разом з тим, практична реалізація цього підходу в транспортній системі країни пов'язана з необхідністю вирішення цілого ряду технічних, технологічних, організаційно-економічних, методологічних і методичних проблем.

Висновки. Поняття терористична діяльність на об'єктах транспортної інфраструктури має ґрунтуватися на сукупності його оригінальних ознак, властивих йому як інституту публічного права, який розкривається на національному рівні, насамперед, нормами конституційного та кримінального права. У сучасному розумінні терористична діяльність на об'єктах транспортної інфраструктури як об'єкт правового регулювання передбачає діяльність, що представляє високу суспільну небезпеку в результаті або безпосереднього скоєння суспільно-небезпечних дій, або загрози такими і націлену на надання впливу шляхом насильства на прийняття рішення державними органами, іншими органами публічної влади, міжнародними органами та організаціями. Негативне ставлення до тероризму як одному із серйозних викликів державі на сучасному етапі спонукає визначати інституціональні механізми забезпечення безпеки.

Література

1. Указ Президента України від 25.04.2013 № 230/2013 «Про Концепцію боротьби з тероризмом». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/230/2013>
2. Розпорядження Кабінет Міністрів України від 11.07.2013 № 547-р. «Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції боротьби з тероризмом». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/547-2013-p>
3. Наказ МВС України від 19.09.2013 № 908 «Про План заходів МВС України з реалізації Концепції боротьби з тероризмом».